

кжщи, а имало села и отъ петнадесетъ кжщи, но най-много били ония, които иматъ отъ тридесетъ до петдесетъ кжщи. Селскитѣ кжщи били малки, низки, оградени съ плетъ и покрити съ слама. Тѣ се наричали „хызы“ Тази дума безъ първоначалната буква (х) . ижа“ вмѣсто хижа въ значение на селска кжща и сега се употребява около Пиротъ и Трънъ, въ Високъ и Краище.⁶² Въ селата главно се работило земледѣлие, и по това тѣ се различавали отъ градоветѣ. Обаче въ нѣкои села се работили и занаятитѣ самостоятелно или като второстепенъ занаятъ покрай земледѣлието. Както домътъ билъ една единица въ селото, така и послѣдното въ жупата, областъта или държавата. Както по старото наказателно право домътъ отговарялъ за извършеното прѣстѣпление отъ единъ неговъ членъ, така сжщо и селото е отговаряло за извършеното прѣстѣпление на неговото землище, ако не билъ извѣстенъ прѣстѣпникътъ, или ако селото не искало да го прѣдаде. Поради углавната отговорностъ и поради разнитѣ други повинности и данъци, съ които били обложени старитѣ села, твърдѣ голѣмо значение имали тѣхнитѣ граници. Въ българскитѣ хрисовули, както и въ сръбскитѣ и гръцкитѣ, съ голѣма точностъ и много подробности се означаватъ и опрѣдѣлятъ границитѣ на селата, които се наричатъ съ гръцката дума синоръ⁶³. (σύνορον), която се е запазила и въ сегашния говоримъ български езикъ. Старитѣ български села, като най-малка административна единица въ старата българска държава, се управлявали отъ своитѣ старѣйшини, които, споредъ Душановия законикъ, се наричали: князе, прѣдстойници, челници, премикюри.⁶⁴ Всички спорове, които се отнасяли за селото, се разисквали и рѣшавали на селскитѣ сборове, на които

⁶² Иречекъ К. Пжтувания, 79.

⁶³ Вирпин. хрисовулъ, 21.

⁶⁴ Законикъ Ст. Душана чл. 146.